

בס"ד. שיחת ליל ב' דחג הפסח, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

א. איתא בסידור האריז"ל ש"אומרים ההגדה בקול רם ובשמחה רבה"¹, ו"כשיבוא לביתו ישמח .. שאין זמן שמחה כ"כ .. (במשך כל השנה, אפילו בזמן המועדים) כמו בליל פסח"².

ובטעם גודל השמחה³ — מבאר האריז"ל באותיות הקבלה: "שאז יש זיווג אפילו בעשי".

וביאור הענין:

"זיווג" — ענינו המשכה באופן פנימי. וזהו החידוש דליל הפסח, שבו נמשך אלקות באופן פנימי אפילו בעניני עולם העשי' הגשמי. והיינו, שלא רק כשהאדם עוסק בתורה, בתפלה ובקיום המצוות, אלא גם כשעוסק בענינים גשמיים — אכילה, שתי', שינה וכדומה — גם אז קשור הוא עם הקב"ה בפנימיות, שהו"ע הזיווג.

וע"י הזיווג נמשך גם בדברים הגשמיים ענין ההולדה בדומה לו, דהיינו שרואה בהדברים הגשמיים כח הפועל בנפעל, ויתרה מזו — כח העצמות, שהרי אמיתית ההתהוות היא רק מהעצמות לבדו⁴, וזהו ענין ההולדה בדומה לו — בדומה להעצמות ממש⁵.

ומצד המשכה זו — הרי השמחה בליל חג הפסח היא גדולה ביותר, למעלה מכל מועדי השנה.

ב. ענין זה אינו בסתירה לכך ש"זמן שמחתנו" הוא בחג הסוכות דוקא — כי, מעלת גודל השמחה בחג הפסח היא משום שבחג הפסח נמשך אור נעלה יותר; ואילו המעלה דחג הסוכות היא שהאור נמשך בדרך אתערותא דלתתא.

והענין בזה:

(1) להר"ש מרשקוב — קודם מה נשתנה. וראה גם סידור האריז"ל למהרי"ק — קודם קידוש.
 (2) להר"ש מרשקוב — קודם קידוש.
 (3) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ דאשתקד ס"ד (תו"מ חט"ז ע' 196).
 (4) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך).
 (5) ראה לקו"ת שה"ש לט, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

כללות החילוק בין חודש ניסן לחודש תשרי הוא, שבניסן ההמשכה היא בדרך אתערותא דלעילא — "דודי לי ואני לו", ואילו בתשרי ההמשכה היא בדרך אתערותא דלתתא — "אני לדודי ודודי לי"⁸.

ולכן, "זמן שמחתנו" הוא בחג הסוכות דוקא, כי, ענין שבא ע"י יגיעה הוא מבורך וערב יותר ("מערער געוואונטשן און געשמאקער") אצל האדם, כמאמר "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו".

אבל מצד מעלת גילוי האור — הרי בחג הפסח נמשך גילוי אור נעלה יותר, ולכן גם השמחה בחג הפסח היא גדולה ביותר (מצד למעלה).

ג. האמור לעיל (שהגילוי אור דחג הפסח הוא באופן דאתעדל"ע) הוא מצד ענינו של חג הפסח מצד עצמו. אמנם, לאחרי מתן-תורה נעשו כל הענינים קשורים עם עבודת הנבראים, ולכן גם הגילוי אור דחג הפסח (שענינו אתעדל"ע), נמשך גם הוא ע"י אתעדל"ת דוקא.

ונמצא, שלאחרי מ"ת ישנם בחג הפסח ב' המעלות: (א) המשכת גילוי אור נעלה ביותר, שהמשכתו היא בדרך אתערותא דלעילא מצ"ע. (ב) מעלת העבודה, "אדם רוצה בקב שלו".

וע"ד המבואר בלקו"ת¹⁰ בענין החילוק בין מצה שקודם חצות ובין מצה שאחר חצות, ש"לאחר שקיבלו ישראל תורה ומצות בהר סיני .. גם במצה זו שאנו אוכלים קודם חצות יכולים אנו .. לקבל בחי' גילוי שכינה מבחי' .. אחר חצות". ועד"ז בעניננו, שלאחר מ"ת נפעל שגם בחג הפסח ישנה המעלה דחג הסוכות.

כלומר:

האור הנמשך בחג הפסח — גם עתה הוא אור של אתעדל"ע, כי, אף שלאחר מ"ת נמשך גם אור זה ע"י עבודה, מ"מ, הרי זה אור נעלה ביותר שאינו לפי ערך העבודה כלל, והמשכתו היא מבחי' שאין בכח עבודת הנבראים להגיע שם כלל, כי אם מה שנמשך מצד עצמו.

ולאידך גיסא — יש בהמשכת אור זה גם מעלת העבודה, שהרי סוכ"ס בפועל היתה המשכת אור זה ע"י יגיעת האדם (אלא, שע"י יגיעתו המשיך ענין שלמעלה הרבה יותר מעבודתו, כנ"ל).

ד. והנה, העבודה הנעשית "כלי" להגילוי אור שבחג הפסח —

(6) ראה תו"מ ח"ג ס"ע 294 ואילך. (8) שם ו, ג.
 ח"ב 217. וש"נ. (9) ב"מ לח, א.
 (7) שה"ש ב, טז. (10) צו יד, א ואילך.

כללותה היא כללות העבודה דתורה ומצוות, ובפרטיות — ההשתדלות קודם הפסח בסילוק וביעור הענינים האסורים בפסח, ובהבאת המצות.

ועפ"ז יובן הפתגם שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹ בשם הרה"צ ר' לוי יצחק מבאָרדיטשוב, שפירש הר"ת ד"קשר"ק" לגבי ענינים של עבודה קודם הפסח — דלכאורה, איך שייך להשוות את ענין התקיעות, שהו"ע העבודה דאתעדל"ת שיש בה המעלה ד"קב שלו", לחג הפסח, שענינו גילוי בדרך מלמעלה למטה? וע"פ הנ"ל מובן, כיון שגם בחג הפסח ישנה המעלה ד"קב שלו", כנ"ל.

ועפ"ז יובן ביתר ביאור מ"ש בסידור האריז"ל "שאינ זמן שמחה כ"כ .. כמו בליל פסח" — דכיון שבחג הפסח ישנם ב' המעלות (אור נעלה ביותר ועבודת המטה), לכן, גם למטה השמחה דחג הפסח היא שמחה גדולה ביותר.

*

ה. הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא¹²:

כ"ק¹³ מו"ח אדמו"ר פירש בשיחה¹⁴ תיבת "אבהתנא" (על יסוד המבואר בתניא¹⁵) — המוחין שלנו. ופירש "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא" — ה"לחמא עניא" שאכל וכילה ("אויפגעעסן") את המוחין. גם לפי הפירוש הפשוט ד"אבהתנא" — ההורים שלנו — הרי זה שייך לענין המוחין, שכל, שהרי התפקיד והתכלית של ההורים לחנך הילדים שיתנהגו ע"פ שכל. הילד מתולדתו הוא בריאה כזו שנקראת: "עיר פרא אדם יולד"¹⁶. אם יניחוהו לגדול לפי טבעו — יגדל "פרא" ("א ווילדע זאך"). תפקידם של ההורים לחנכו להיות ב-ר-שכל, לנטוע בו את שליטת השכל והמוחין על המדות, ולא רק על המדות, אלא שהשכל ישלוט על מחשבתו דיבורו ומעשיו, וכל עניניו. ונמצא, ש"אבות" כולל גם הפירוש דמוחין.

ועז"נ שיש לפעמים "לחמא עניא" שאוכל ומכלה את המוחין,

תשמ"ו ואילך) ע' קיא ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(14 שיחת ליל ב' דחה"פ תש"ג בתחלתה (סה"ש תש"ג ריש ע' 65). תש"ד ס"ג (סה"ש תש"ד ע' 86).

(15 פ"ג.

(16 איוב יא, יב.

(11 שיחת חה"פ תרצ"ד ס"כ (לקו"ד ח"א קל, ב).

(12 ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ דאשתקד בתחלתה (תו"מ חט"ז ע' 193 ואילך). וש"נ.

(13 מכאן עד סוס"ו — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בהוספות להגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (הוצאת

לבטל את כח השכל. וע"ד מארז"ל¹⁷ ש"עניות" היא מהדברים ש"מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו" — עניות מביאה לידי כך, שלא זו בלבד שמאבד דעת עצמו, שכל אנושי, אלא היא מעבירה אותו גם על דעת קונו — הוא לא משיג את האמת.

האמת היא שהשי"ת קבע את העולם באופן של "גלגל החוזר"¹⁸. ולכן, העני בגשמיות, שנמצא בקצה היותר תחתון של גלגל העולם, אין לו ליפול ברוחו ("אַרְאֶפְפְּאֶלְךָ בְּאֵ זֶיךָ"), כיון שתיכף יסתובב הגלגל ויעלה אותו. וכמו"כ אין לה"גביר" להתנהג באופן ד"עשיר יענה עזות"¹⁹ — העזה של וודאות בעשרו, שמביאה אותו למצב של "וישמן ישורון ויבעט"²⁰, להיות עז־פנים גם כלפי הקב"ה — בגלל מה? בגלל שנמצא עתה בקצה העליון של הגלגל. עליו לזכור שאין זה אלא גלגל החוזר²¹.

במוחו של יהודי צריך להיות חקוק, שהמצב הגשמי, הן עניות והן עשירות, אינם צריכים להיות מניעה לתורה ומצוות. וע"ד שאמר²² "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב, והוצאת בניו לתלמוד תורה". שבת ויו"ט ולימוד תורה עם הבנים — הם ענינים שאינם תלויים בתנאי העולם, והיינו, שאצל יהודי צריכה להאיר ההכנה האמיתית, שגם מצב החיים של עניות, "לחמא עניא", אינו צריך ואסור שיעמוד בדרך התורה ומצוות.

אך יותר גרוע הוא כאשר יהודי נמצא לפעמים במצב של עניות ברוחניות רח"ל, שאז פועל ה"לחמא עניא" — "אכלו אבהתנא", עניות כזו מכלה ובוולעת את המוחין; השכל שלו נעשה בלתי מוכשר להשיג את האמת בשייכות לעבודת ה'. וכאשר "אכלו אבהתנא" — אזי נמצאים "בארעא דמצרים" — במיצרים והגבלות רוחניים.

ו. וא"כ, כיצד יכול יהודי, שיודע ומרגיש מצבו התחתון, להסב ל"סדר" מתוך שמחה הראוי, לומר את ההגדה, ולאחוז בגאולה — בהיותו במצב ד"לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"?
ולכן נקבע, שמיד בתחלת ה"סדר" — עוד קודם שמתחילים לומר את ההגדה (שהרי ההגדה מתחילה ב"מה נשתנה", "והגדת²³ לבנך"²⁴)

ואילך. וש"נ.

17 עירובין מא, ב.

22 ביצה טז, רע"א.

18 ראה שבת קנא, ב.

23 בא יג, ח.

19 משלי יח, כג.

24 (24) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים

20 (20) האוינו לב, טו.

21 (21) ראה גם סה"ש תש"ז ס"ע 126 ומנהגים (בתחלתה) — "סדר הגדה".

— תאמר הפיסקא "הא לחמא"; דברי נחמה שלא יפול ברוחו, ודברי עידוד וחיזוק.

מספרים לו, שאין לו להרגיש מדוכדך משפלות מצבו ולהתייאש חלילה, כי מצב כזה אצל בניי כבר הי' לעולמים — בהיותם במצרים: "הא לחמא עניא כו' בארעא דמצרים".

אז אכלו אבותינו לחמא עניא בגשמיות כפשוטו — כפירוש האבן-עזרא²⁵ שמצה היא לחם של עבדים ועניים. גם ברוחניות שררה אז עניות גדולה: השיקוע במ"ט שערי טומאה²⁶ רח"ל. וא"כ, ע"פ טבע לא היתה שום אפשרות לצאת ממצרים.

ועל זה אמרו חז"ל²⁷ שאע"פ שמצרים היתה מדינה קשוחה וקשה שאפילו עבד אחד לא הי' יכול לברוח משם, ואעפ"כ, הוציא הקב"ה ששים ריבוא בניי, לבד נשים וטף, שלקחו עמהם גם "ערב רב"²⁸, וכל זה נעשה "כהרף עין"²⁹, היינו שכהרף עין הוציא והעלה השי"ת את בניי הן ברוחניות והן בגשמיות.

ולכן, גם עתה אסור ליהודי ליפול ברוחו, כי, מבלי הבט על כך ש"השתא הכא" ו"השתא עבדין", היינו, שעכשיו נמצאים אנו "כאן" ובמצב של "עבדין" — הרי "לשנה הבאה" (וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁰, שאין צורך להמתין "לשנה הבאה", אלא שיהי' זה כבר עתה, ובמילא בפסח "לשנה הבאה") נהי' "בארעא דישראל", ויתירה מזה: באופן ד"בני חורין"; שנצא "מעבדות לחרות" .. מאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה³¹, במהרה בימינו אמן.

*

ז. כנגד ארבעה בניי דברה תורה³²:

[נתבאר סדר ארבעת הבניי, שהרשע סמוך להחכם, והטעם שעיקר אמירת ההגדה הוא על כוס שני (כנגד הבן הרשע) דוקא, כי, עיקר

(29) מכילתא ופרש"י שם, מא.
 (30) שיחת ליל א' דחה"פ תש"ח ס"ה (סה"ש תש"ח ע' 200). וש"נ.
 (31) נוסח ההגדה (פיסקא לפיכך).
 (32) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ דאשתקד ס"ט (תו"מ חט"ז ס"ע 199 ואילך). וש"נ.

(25) הובא באבודרהם סדר ההגדה פיסקא הא לחמא (וראה לקו"ש חי"ז ע' 81).
 (26) זהר חדש ר"פ יתרו. וראה תקו"ז תל"ב.
 (27) מכילתא יתרו יח, יא. פרש"י שם, ט"ו.
 (28) בא יב, לח.

העבודה דחה"פ הוא שבכחו של החכם נעשה גם הבירור של הבן הרשע³³, שלא נכלל בגאולת מצרים, ועי"ז זוכים לגאולה העתידה, שבה נכללים כל הסוגים, גם הבן הרשע (וגם הבן החמישי) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיט), ונדפס³⁴ בלקו"ש ח"א ע' 247 ואילך].

ח. נזכר בהמכתב³⁵, שנוסף על ארבעת הבנים שבהגדה, ישנו סוג נוסף שלא נזכר בהגדה:

בנוגע לארבעת הבנים שבהגדה — הרי אפילו הבן הרשע משתתף בה"סדר", ושואל "מה העבודה הזאת לכם"³⁶, דהיינו שהוא יודע אודות יהדות, אלא שהוא שואל קושיות. אמנם, ישנו סוג חמישי של בן — שאינו נמצא כלל בה"סדר", להיותו "תינוק שנשבה לבין העכו"ם"³⁷, שאינו יודע כלל אודות יהדות.

ועל כך נאמר בהמכתב, שלא רק עם הבן הרשע, אלא גם עם הבן החמישי צריכים להתעסק כדי להעלותו.

ט. אמנם, לכאורה יש מקום לשאול:

כל ענין צריך שיהי' לו מקור בתורה. וא"כ, היכן מרומז בתורה אודות הבן החמישי?

ובפרט לפי המבואר בכתבי האריז"ל³⁸ שארבעת הבנים הם כנגד ד' עולמות — הרי גם הבן החמישי צריך שיהי' לו מקום בהעולמות? וכיון שבפועל אנו רואים שיש מציאות של בן חמישי — בהכרח לומר שיש לזה מקור ושורש ברוחניות.

י. וביאור הענין:

מלבד הד' עולמות, ישנו גם מדור הקליפות, שבתחילת ההתהוות הי' תחת כל העולמות³⁹, גם תחת עולם העשי'. וגם לאח"ז, כשנעשה תערובות טוב ורע, ולכן ישנם קליפות גם בהעולמות עצמם — הרי הקליפות המעורבות טוב ורע (אפילו בעולם העשי', הן הרוחני והן

33) שהרי המטרה היא להעלות ולברר

כל ענין, בבחינת "להוציא יקר מזולל" (ע"פ

ירמ' טו, יט. וראה ב"מ פה, א).

34) בשילוב עם עוד שיחות חה"פ

מהשנים תשי"ב-ז.

35) מכתב כללי די"א ניסן שנה זו

36) ע' 248.

37) ע' 248.

38) פע"ח שכ"א פ"ז. וראה לקו"ש שם

39) ראה תר"מ ח"ו ע' 87. וש"נ.

ואילך).

36) בא יב, כו.

37) שבת סח, א. וראה רמב"ם הל'

ממרים פ"ג ה"ג.

38) פ"ח שכ"א פ"ז. וראה לקו"ש שם

ע' 248.

39) ראה תר"מ ח"ו ע' 87. וש"נ.

הגשמי) שייכים לקליפת נוגה, וישנו ענין שהוא במדריגה תחתונה עוד יותר — ג' קליפות הטמאות לגמרי.

ומדריגה זו אינה נמנית בסדר העולמות — כי, "עולם" הו"ע שיש בו גם מעלה, דאף ש"עולם" הוא מלשון העלם⁴⁰, מ"מ, יש ב"עולם" גם ענין של מעלה — הענין ד"לשבת יצרה"⁴¹, משא"כ מדור הקליפות הו"ע המדבר, אשר "לא ישב אדם שם"⁴².

ועד"ז מובן גם בנוגע לבן החמישי:

אף שגם הבן החמישי הוא יהודי, שיש לו נשמה אלקית — מ"מ, הנשמה היא אצלו באופן ד"נר רשעים ידעך"⁴³, עד שאינה מאירה כלל, ונראים רק ג' קליפות הטמאות.

ולכן אין הבן החמישי נמנה בהגדה (כשם שמדור הקליפות אינו נמנה בהעולמות), כיון שאין לו שום שייכות להגדה, שהרי אין בו טוב כלל, ואין לו שום שייכות לעניני יהדות.

יא. אמנם, לאידך גיסא, הרי מזה גופא מובן גודל הרחמנות עליו, וע"ד הפתגם⁴⁴ שאמר פעם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע לבנו כ"ק מו"ח אדמו"ר (בקראו לו בשמו): "בוא וראה עד כמה גדולה הרחמנות⁴⁵ על מי שהתורה עצמה, שהיא תורת חסד, אומרת שאסור⁴⁶ לרחם עליו!..."

ולכן, יש להתעסק גם עם הבן החמישי, ולהעלותו דרך המדריגות ד"תחתיים שניים ושלישים"⁴⁷, שהם ג' עולמות ב"ע"⁴⁸, עד שיגיע למדריגת ה"בן חכם" שבעולם האצילות, ששם "איהו וחיוהי וגרמוהי חד"⁴⁹, דהיינו, לפעול בו שכל עניניו, עם הכלים ("חיוהי") והלבושים ("גרמוהי"), יהיו מיוחדים עם אלקות,

ולא עוד אלא שצריכים לפעול בו שיהי' (לא רק "חכם" סתם, אלא) "חכם גדול", דהיינו למעלה מאצילות.

*

(40) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ. (41) ישע"י מה, יח. (42) ירמ"י ב, ו. (43) משלי יג, ט. ועוד. ראה תו"מ חי"ב ע' 223. וש"נ. (44) ראה גם תו"מ חי"א ע' 142. וש"נ. (45) בזכרון אחדים: שרמנות זו היא למעלה מהתורה (המו"ל). (46) ראה ברכות לג, א. וש"נ. (47) נח ו, טז. (48) ראה תו"מ סה"מ תשרי ע' רנ ואילך. וש"נ. (49) ראה גם תו"מ חי"א ע' 142. וש"נ. (49) תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב).

יב. והיא שעמדה לאבותינו ולנו⁵⁰:

הפירוש הפשוט בפסקא "והיא שעמדה"⁵¹ — שקאי על מ"ש קודם לזה "ברוך שומר הבטחתו לישראל כו' בברית בין הבתרים", ועל זה ממשיך, ש"היא" — ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו — "עמדה לאבותינו ולנו", שמבלי הבט על כך ש"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו", אעפ"כ, מצד ההבטחה, "הקב"ה מצילנו מידם".

והענין בזה:

ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, היא — ההתקשרות שהקב"ה קישר את עצמו עם בני", לא מצד ענין התורה ומצוות (שהרי ענין זה הי' קודם מ"ת), אלא מצ"ע. ולכן, בהתקשרות זו לא נוגע מצבם של בני" בעבודה דקיום התומ"צ, שהרי התקשרות זו היתה עוד קודם מ"ת.

ובהקדמה:

אף ש"עשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה"⁵² — הרי ההבטחה דברית בין הבתרים לא היתה מצד עבודתו של אברהם אבינו, אלא בדרך מלמעלה למטה.

וראי' לזה:

הבטחה — פירושה שהוא עצמו מבטיח, דהיינו שענין ההבטחה הוא בהעצמות.

ואילו הענין ש"עשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה" — להיותו קודם מ"ת, לא הי' בכח עבודתו להגיע בהעצמות, וכמבואר בכ"מ⁵³ בענין "כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך"⁵⁴, שעבודת הנבראים בכח עצמם יכולה להגיע ("אָנרירן און דערלאַנגען") רק עד שורש הנבראים, ולכן עבודת התומ"צ של האבות, להיותה בכח עצמם, לא הי' בכחה להגיע בהעצמות, אלא היתה בבחי' "ריחות" בלבד. משא"כ תורתם ועבודתם של בנים, להיותה לאחר מ"ת, יש בה כח הַמְצִיחַ, ולכן יש בכח עבודה זו להגיע בהעצמות, ומזה מוכח, שההבטחה שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו, לא היתה מצד עבודה, אלא מצד עצמו.

52) קידושין פב, א (במשנה). וש"נ.
53) ראה לקו"ש ח"ח ע' 58 ואילך. וש"נ.
54) שהש"ר פ"א, ג (א).

50) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ
תשי"ג סט"ו (תרי"מ ח"ח ס"ע 79 ואילך).
51) ראה גם הגש"פ עם לקוטי טעמים
ומנהגים ע' כא (פיסקא והיא).

ומזה מובן, שההתקשרות דהקב"ה וישראל ע"י ההבטחה בברית בין הבתרים, ישנה תמיד, מבלי הבט על המעמד ומצב הרוחני של בני"י. וזהו שאומרים "והיא שעמדה לאבותינו ולנו" — שמצד ההבטחה והתקשרות של הקב"ה עם בני"י, שבזה אינו נוגע ענין התומ"צ — הרי "בכל דור ודור", בכל המצבים שנמצאים בבני"י, "הקב"ה מצילנו מידם".

יג. ענין זה ישנו גם בעבודת כאו"א מישראל:

איתא בגמרא⁵⁵ ש"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו" — "עומדים עלינו ללותנו", וכדי להתגבר עליו זקוק הוא לעזר מהקב"ה, כהמשך דברי הגמרא "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו". אמנם, גם אם נכשל פעם ועשה דבר שאסור לעשותו, אעפ"כ "והיא שעמדה" — ההבטחה שניתנה בברית בין הבתרים (שלמעלה מתומ"צ, כנ"ל), כך, שגם אז ישנו עזר הקב"ה ש"מצילנו מידם" — מיד היצה"ר.

וכאשר ישנה החירות מיצר הרע — ישנה במילא גם חירות ממלאך המות, וחרות משעבוד אומות העולם גם בגשמיות⁵⁶.

*

יד. וימררו את חייהם⁵⁷:

חיותו של יהודי ("חיהם") היא דביקותו באלקות, כמ"ש⁵⁸ "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם חיים כולכם היום".

וזהו "וימררו את חייהם" — ששעבוד הגלות ועבודת הפרך [ובפרטיות: "בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה גו"⁵⁹], שהם ענינים פרטיים שבהם התבטא הענין הכללי ד"עבודת פרך" היו עד כדי כך ש"וימררו את חייהם", דהיינו שאיכרו את דביקותם באלקות, שהיא חיותו של יהודי⁵⁹.

וכמ"ש⁶⁰ "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", דהיינו שאפילו כאשר משה רבינו דיבר אליהם דברי תנחומין, שהקב"ה עתיד להוציאם מהגלות — גם דברי תנחומין אלו לא שמעו. והכתוב מלמד עליהם זכות — שהסיבה לכך היא: "מקוצר רוח ומעבודה קשה".

ספל"ד.

(55) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(59) ראה גם תו"מ חט"ז ס"ע 15 ואילך.

(56) ראה שמו"ר פמ"א, ז.

(60) וראו ו, ט. וראה שיחת ליל ב'

(57) שמות א, יד.

(58) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג דחה"פ תש"ג סכ"ט (סה"ש תש"ג ע' 66).

טו. וכן הוא גם בימינו אלה — שמצד העלם הגלות "לא שמעו אל משה", שלא מקשיבים למ"ש בתורת משה, אפילו לדברי התנחומין שבתורה:

בתורה נאמר⁶¹ "אם יהי נדחך גו' משם יקבצך גו' ומשם יקחך"; בתורה נאמר⁶² שהקב"ה "זן את העולם כולו בטובו כחן בחסד וברחמים". ואילו הוא — אומר הוא אמנם את הדברים בפיו, אבל באופן ד"לא שמעו", שאין זה נקלט אצלו ("דאָס נעמט זיך באַ אים ניט צו").

הוא אומר אמנם בכל יום ויום "אני מאמין בביאת המשיח", אבל אין זה אלא בבחינת "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו", אבל "ולבם לא נכון עמו"⁶³.

טז. והנה, כאשר חושבים ומתבוננים עד כמה מנותקים מאלקות, בבחינת "וימררו את חייהם" (שהו"ע הדביקות באלקות), עד שלא שומעים אפילו דברי תנחומין — עלול יהודי ליפול ברוחו, ולתהות כיצד יוכל להגיע ממצב זה למצב של גאולה?

ועל כך אומרים לו, שאין לו ליפול ברוחו, כי כבר הי' לעולמים: גם במצרים היתה גלות קשה ביותר; המצרים משלו בכיפה על כל העולם כולו⁶⁴, ובתוכם גם על בני, והעבודת-פרך היתה קשה עד כדי כך ש"לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", אפילו לדברי התנחומין שלו (שהו"ע "וימררו את חייהם", כנ"ל). ואעפ"כ — הוציאם הקב"ה ממצרים.

וכן הוא עתה, שמבלי הבט על שפל המצב, אין לו ליפול ברוחו, אלא עליו להתחזק באמונת הגאולה השלימה, שתבוא ע"י משיח.

עליו להתחיל לומר בפיו עכ"פ "אני מאמין", עד שסוכ"ס יפעל ענין זה גם בלבו, שהאמונה בביאת המשיח תהי' מונחת ("וועט זיך אַפלייגן") אצלו באמת.

ואמונה זו אכן תביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו.

*

64) ראה מכילתא בשלח יד, ה. שמו"ר

פט"ו, יו"ד. זח"ב ו, א.

61) נצבים ל, ד.

62) נוסח ברכה הא' דברכת המזון.

63) תהלים עח, ל"ז.

יז. ועברתי בארץ מצרים⁶⁵ אני ולא מלאך:

הקב"ה⁶⁶ אומר שהוא, כביכול, "בכבודו ובעצמו", התעסק בגאולת ישראל ממצרים — "לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח"⁶⁷.

"תורה" היא מלשון הוראה⁶⁸ — ללמד ולהורות דרך. כלומר, שכל הענינים שהתורה מספרת צריכים לשמש עבורנו כלימוד והוראת דרך בעבודת ה'. מה לומדים אנו מכך שיציאת מצרים היתה "ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו" — "לא על-ידי מלאך וכו'"? איזו משמעות בעבודת ה' שלנו ישנה לכך, שביציאת מצרים היו גילויים נעלים כל כך?

הרי "היום לעשותם"⁶⁹ — עתה הוא זמן העבודה, העסק בתורה ומצוות; "ולמחר לקבל שכרם"⁷⁰ — השכר, הגילויים, שייכים ל"מחר", לעתיד לבוא.

הן אמת שגם עתה נפעלים גילויים נעלים אלו, וישנם כאלו שגם עתה מרגישים הם את הגילויים הנעלים דלעתיד לבוא. אלו הם שאודותם נאמר⁷¹ "עולמך תראה בחייך" — הצדיקים שעומדים במדריגת אהבה בתענוגים⁷²: מאירה בהם אהבה להקב"ה שפועלת בהם הנאה ותענוג נעלים ביותר; את העולם הבא "רואים הם" בחייהם כאן למטה⁷³.

(ובלשון הרמב"ם⁷⁴ — שהעולם הבא "מצוי ועומד". אין זה עולם שצריך לבוא בעתיד ("הבא"), אלא העולם מצוי ועומד גם עתה. ונקרא "עולם הבא" רק מחמת שתחלה צריך להיות "היום לעשותם", בעולם הזה, ולאח"כ באים ל"עולם הבא").

ונמצא, שהגילויים ישנם גם עתה, אבל, החידוש שלהם אינו הענין

שלמעלה אפילו מהגילויים דעולם האצילות

(מהנחה בלתי מוגה).

(68) ראה זח"ג נג, ב. גו"א (למהר"ל

מפראג) ר"פ בראשית — בשם הרד"ק. רד"ק לתהלים יט, ח.

(69) ס"פ ואתחנן.

(70) עירובין כב, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(71) ברכות יז, סע"א.

(72) ראה תניא פי"ד (כ, א).

(73) שהו"ע "עבודת מתנה אתן את

כהונתכם" (קרח יח, ז. תניא שם). — מהנחה בלתי מוגה.

(74) הל' תשובה ספ"ח.

(65) בא יב, יב.

(66) מכאן עד סוסי"ח — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בהוספות להגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (הוצאת תשמ"ו ואילך) ע' קנד ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(67) ובפרטיות — מבואר בחסידות (ראה שיחת ליל א' דחה"פ תשי"ב ס"ב (תו"מ ח"ה ע' 112). (וש"נ) שד"ר הענינים ד"מלאך", "שרף", "שליח" ו"אחר" הם כנגד ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשי'. והיינו שהגילויים יציאת מצרים היו מבחי' "בכבודו ובעצמו",

שלנו היום. עניננו עתה הוא — עבודת ה', כיון ש"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני"75 — אנו נבראנו אך ורק כדי לשמש את בוראנו. וא"כ, איזו הוראה בעבודת השם יש לנו מכך ש"הקב"ה בכבודו ובעצמו" הוציא את ישראל ממצרים?

יח. הביאור בזה:

לכל אחד ואחד ישנם ענינים שונים, שמשתנים זה מזה בחשיבותם ובשוויים, ובמילא שונה גם הגישה לענינים אלו מצד האדם וכוחותיו. ישנם ענינים שהאדם עושה בדרך הכרח. הוא אינו רוצה, למשל, בהדבר הנעשה; מטרתו היא באמת ענין אחר התלוי בדבר זה. במקרה זה, משתמש הוא, בעשותו דבר זה, רק בכוחותיו החיצוניים⁷⁶.

ישנם ענינים, שהם עצמם הם התכלית והכוונה של התעסקותו בהם — ובהם משקיע כבר את כוחותיו הפנימיים. אבל עדיין אין זה באופן שהוא מלוכב בזה לגמרי ("ער איז דאָ אַריינגעטאָן גאָר אינגאַנצן") — עד לעצם נפשו.

ועד שישנם ענינים שבהם האדם מתלבש בכל עצם נפשו ("ער טוט אַריין זיין גאַנצן עצם הנפש"), וכמו בהעבודה דקריאת שמע, "למסור נפשו באחד"⁷⁷ — שהיא נוגעת בעצם הנפש ממש.

ובשעה שצריך יהודי לילך ל"מצרים", להתעסק עם הגסות וההגבלה של העולם, ולהעלותם לקדושה — כמדובר לעיל⁷⁸ שצריכים להתעסק גם עם הבן־רשע — עלול הוא לחשוב לעצמו: הן אמת, צריכים להתעסק גם בזה, אבל מי אומר שצריכים להתלבש בזה בכחות הפנימיים ביותר? — את כחותיו הפנימיים ימסור עבור ענינים נעלים יותר, ואילו ב"מצרים" — יסתפק בהשפעת כוחותיו החיצוניים, ויעשה זאת רק "לצאת ידי חובתו".

מלמדים אותנו: כשהוצרך הקב"ה להוציא את ישראל ממצרים, לא הסתפק בכך שיעשה זאת "על־ידי מלאך" וכו' — וא"כ "דיו לעבד שיהי' כרבו"⁷⁹: אם "רבו", הקב"ה, "הלך" בכבודו ובעצמו לגאול את ישראל

צג, ב ד"ה ור"ש). — מהנחה בלתי מוגה.
77) לקו"ת ויקרא ג, א. וראה זהר ח"ב קיט, א. ח"ג לג, א. פע"ח שער הק"ש פי"ב. ב"ח לטוואר"ח ר"ס סא.
78) ס"ז ואילך.

79) ברכות נח, ב. וראה גם תו"מ ח"ו ע' 12.

75) משנה וברייתא סוף קידושין (ע"פ הגירסא בש"ס כת"י (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד) וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם. ועוד).
76) דוגמא לדבר בנגלה — "מלאכה שאינה צריכה לגופה" (שבת עג, ב. וש"נ), ש"לאו מלאכת מחשבת היא" (פרש"י שם

ממצרים — מותר גם להיהודי-ה"עבד" לילך למצרים עם כל העצם שלו, כדי להציל יהודי ממצרים הטובענית ("מצרים-געזונקענקייט").

ואמנם רואים אנו שצדיקים נשיאי ישראל התמסרו עצמם כל כך לעסוק עם ענינים ואנשים פשוטים — ועשו זאת בכל עצם נשמתם.

לכאורה, הם, הצדיקים, בודאי הי' ביכלתם לפעול זאת בכוחותיהם התחתונים יותר. ואעפ"כ הלבישו עצמם בעבודה זו עד למדריגות הנעלות ביותר בנשמה, יחידה שבנפש, שהיא קשורה בדביקות ("נאָענט פאַרבונדן") עם הקב"ה בכבודו ובעצמו⁸⁰.

ומכך צריך ללמוד כאו"א מישראל: "מה שהוא עושה מצוה לבניו לעשות"⁸¹ — מה שהקב"ה עצמו עושה, תובע הוא גם מבניו. אבל אין זו תביעה בלבד: עי"ז שהקב"ה, כביכול, הלך למצרים בכבודו ובעצמו — "סלל את הדרך", כביכול, עבור בני"י בכל הדורות, שיהודי יוכל לילך למצרים עם עצם הנשמה שלו, ויוכל עי"ז להציל משם יהודי אחר, ולהביאו לגאולה אמיתית ושלימה.

*

יט. יציאת מצרים — אף שהיתה עי" כל המכות, מ"מ, כל שאר המכות היו הכנה בלבד, ואילו היציאה ממצרים בפועל היתה עי" מכת בכורות דוקא.

ולכן, הגילויים הנעלים ביותר — "בכבודו ובעצמו" — היו במכת בכורות דוקא.

ובזה מצינו ענין מיוחד — כמ"ש⁸² "ויהי בחצי הלילה והוי' הכה כל בכור גו'".

כ. מאמר ד"ה ויהי בחצי הלילה והוי' הכה כל בכור גו'.

*

כא. לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה ממצרים אלא אף אותנו גאל עמהם שנאמר⁸³ ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו:

(מהנחה בלתי מוגה).

81 ראה שמו"ר פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה

פ"א ה"ג.

82 בא יב, כט.

83 ואתחנן ו, כג.

80 שהרי בצדיקים מאירים בגלוי כל המדריגות דנפש רוח נשמה חי' יחידה, ולכן "צדיק מושל (ב)יראת אלקים" (שמואל-ב כג, ג. וראה מו"ק טז, ב), דהיינו שהצדיק הוא בעל-הבית על העולם כולו, מצד בחי' היחידה הקשורה עם "בכבודו ובעצמו"

הכתוב "ואותנו הוציא משם גר", הובא לראי' ש"אף אותנו גאל עמהם". אבל, בשביל זה מספיק להביא רק את התחלת הפסוק — "ואותנו הוציא משם", וא"כ, למה הוצרך להביא גם את סיום הכתוב — "למען הביא אותנו גר"?

גם צריך להבין בעצם הענין: מהי הכוונה בכך ש"אף אותנו גאל עמהם"?

יש מפרשים⁸⁴, שענין זה הוא ע"ד מ"ש בהגדה לפנ"ז⁸⁵ "ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים", שע"פ "חשבון" זה, נמצא, ש"אף אותנו גאל עמהם".

אבל עפ"ז, אין הכוונה שענין הגאולה ישנו עתה בנוגע אלינו, אלא הגאולה היתה בעבר, אצל אבותינו, אלא שבדרך ממילא היתה זו גאולה גם עבורנו, שהרי "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים כו".

והרי טבע האדם הוא, שענין השמחה הוא רק בשעה שנעשה דבר חדש, אבל דבר שהי' לפני זמן, אלא שלולי זאת הי' המצב גם עתה שלא כדבעי — אין זה ענין שפועל שמחה⁸⁶. ומגודל השמחה דחג הפסח (כנ"ל ס"א), מובן, שהענין דיציאת מצרים ישנו אכן בפועל גם עתה.

והביאור בזה — ע"פ מ"ש אדמו"ר הזקן בתניא⁸⁷ בביאור הענין ד"בכל דור ודור (ומוסיף: ובכל יום ויום) חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"⁸⁸, שיציאת מצרים אינה ענין שאירע רק בעבר, בשנת ב' אלפים תמ"ח לבריאת העולם, אלא זהו ענין שנעשה עתה, "בכל דור ודור ובכל יום ויום", ומצד זה היא גודל השמחה.

וזהו "אף אותנו גאל עמהם" — שע"ז שגאל את אבותינו בשנת ב' אלפים תמ"ח לבריאת העולם, הרי "עמהם" — בגאולה זו שגאל אותם — נתן את הכח גם להגאולה הנעשית עתה, בכל יום ויום.

ועפ"ז יש לבאר הטעם שמביא גם את סיום הכתוב, "למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" — שבזה מבואר אופן הגאולה שבכל יום ויום (שזהו"ע "אותנו גאל עמהם"), כדלקמן.

(84) ראה "צפנת פענח" (לר"י גיקטיליא) שבט שנה זו ס"ד (תו"מ חיי"ח ע' 330).

(87) פמ"ז.

(85) פיסקא עבדים היינו. תחלת הפיסקא (ממשנה פסחים

(86) ראה גם שיחת ש"פ וראא, מבה"ח קטז, ב).

כב. ובהקדם דיוק לשון הכתוב "לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" — כידוע⁸⁹ ששבועה הו"ע שלמעלה מטעם ודעת. וע"ד הענין ד"נשבעין לקיים את המצוה"⁹⁰, היינו, שאפילו בשעה שהענין דטעם ודעת לא יספיק, יקיים את המצוה מצד השבועה⁹¹. וזהו מ"ש "לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו", שנתנית הארץ היא ענין שלמעלה מטעם ודעת.

והענין בזה:

ידוע⁹² שהאבות והשבטים היו רועי צאן, כדי שיהיו בהתבודדות מהעולם, ויוכלו לעמוד בדביקות בבורא, כי, כאשר אדם מונח בענינים השייכים לנבראים, הרי זה מבלבל להתקשרות ודביקות בבורא.

ובענין זה גדלה מעלתו של יוסף — שלהיותו נשמה דאצילות, הי' בכחו להיות משנה למלך במצרים, וגם בהיותו במצרים הי' באופן של נשמה דאצילות, כמו בהיותו בעולם האצילות. משא"כ נשמות שאר השבטים — ומכ"ש הנשמות שהם עוד למטה יותר — אם רצונם לעמוד בדביקות בבורא, מוכרחים הם להיות בהתבודדות מעניני העולם.

אמנם, כל זה הי' קודם מתן תורה, שאז היתה הגזירה ד"השמים שמים להוי' והארץ נתן לבני אדם"⁹³, כ"משל .. למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי"⁹⁴. משא"כ לאחר מ"ת, לאחר ש"ביטל את הגזירה הראשונה .. שנאמר⁹⁵ וירד ה' על הר סיני וגו' וכתוב⁹⁶ ואל משה אמר עלה אל ה'"⁹⁴ — אין צורך להיות בהתבודדות מהעולם, אלא אפשר להיות בהעולם, ולעשות את העולם גופא כלי לאלקות.

וזוהי העבודה ד"בכל דרכיך דעהו"⁹⁷, שהענין ד"דעהו" הוא לא רק ע"י לימוד התורה, עבודת התפלה וקיום המצוות, אלא גם בשעה שעוסק בכל עניניו הגשמיים, שלא זו בלבד שהענינים הגשמיים אינם מבבלבים להדביקות בבורא, אלא אדרבה — שע"י הענינים הגשמיים ("בכל דרכיך") גופא נעשה "דעהו", ידיעה והשגה באלקות.

(89) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פג, סע"ב ואילך. קיצורים והערות לתניא ע' מח ואילך.
 (90) נדרים ח, רע"א. וש"נ.
 (91) ראה תו"מ ח"ג ע' 276. וש"נ.
 (92) ראה לקו"ש חכ"ה ס"ע 196 ואילך. ספ"ג.
 (93) תהלים קטו, טז.
 (94) תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג.
 (95) יתרו יט, כ.
 (96) משפטים כד, א.
 (97) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
 וש"נ.

ולהעיר, שכיון שצריך להיות "דעהו", לא רק אמונה, אלא גם ידיעה, וכלשון הרמב"ם⁹⁸ "להבין ולהשכיל". כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג" — לא די בקיום המצוות בלבד ובלימוד גליא תורה בלבד, אלא בהכרח שיהי' גם לימוד פנימיות התורה, שבדורותינו אלה היא תורת החסידות. ודוקא עי"ז נעשה "בכל דרכיך דעהו", היינו, שתורת החסידות פועלת שהענין ד"דעהו" יהי' לא רק ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם ע"י "בכל דרכיך".

וזהו כללות ענין נתינת הארץ — שלא לעמוד בתנועה של הפשטה מהעולם, אלא להיות בתוך העולם, בכל הענינים הארציים, ולעשות מהם גופא כלים לאלקות. ועי"ז משלימים את הכוונה ד"דירה בתחתונים".

ועז"נ "לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" — שכל ענין נתינת הארץ הוא ענין של שבועה, למעלה מטעם ודעת, כי, מצד טעם ודעת, אין מקום שהקב"ה יכניס את עצמו בענינים גשמיים; ענין זה אינו אלא מצד שבועה, היינו, התקשרות עצמית שאלקות הכניס את עצמו בענינים של תורה ומצוות בגשמיות, ואפילו בענינים של "בכל דרכיך דעהו".

וכשם שההתקשרות מלמעלה למטה היא באופן של שבועה — כך גם ההתקשרות וההתמסרות של בני"ה להקב"ה לקיים המצוות (כולל גם הענין ד"בכל דרכיך דעהו"), היא התקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת (שהו"ע השבועה), כמ"ש⁹⁹ "נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך".

כג. וזהו מ"ש "ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" — שהדרך והאופן שבו יכולים לצאת ממצרים, הוא, כאשר ההליכה היא על מנת להיכנס לארץ ישראל ולקיים תומ"צ בגשמיות.

וכפי שהי' בגאולת מצרים עצמה, הגאולה שגאל את אבותינו:

בנוגע למצבם של בני"ה בהיותם במצרים, אמרו חז"ל¹⁰⁰ "שהיו ישראל מצויינים שם", "לא שינו את שמם"¹⁰¹, וכן את מאכלם ולבושם¹⁰², אלא היו "מצויינים" בכל עניניהם. וענין זה הי' הכלי שעל ידו יצאו ממצרים.

ועוד.

98) סוף ה' תשובה.

102) ראה מדרש לקח טוב וארא ו, ו.

99) תהלים קיט, קו. וראה נדרים שם.

תבא כו, ה. וראה גם מכתב ז' אייר שנה זו

100) הגש"פ פיסקא במתי מעט.

(אג"ק חט"ו ע' קיו ואילך). וש"נ.

101) מכילתא בא יב, ו. ויק"ר פל"ב, ה.

וכן הוא עתה, שבנ"י צריכים להיות "מצויינים" בכל עניניהם: כשמדובר בענין המאכלים — פשיטא שהכל צריך להיות בכשרות; כשמדובר בענין הלבושים — יש להיזהר משעטנו ולהקפיד על לבישת ציצית; וכשמדובר אודות חוקים ומשפטים — צ"ל ההנהגה בהתאם ל"חוקיו ומשפטיו לישראל"¹⁰³, משא"כ אומות העולם, ש"משפטים כל ידעום"¹⁰⁴, לא נוגע לו החוקים שלהם.

כשמדובר אודות תהלוכות העולם — אומר יהודי: מה נוגע לי כל זה, בשעה שאני יודע שהקב"ה מנהיג את העולם! תהלוכות העולם וחוקי הטבע — הם ענין ("דאָס איז אַ געשעפט") עבור אומות העולם, ש"מאותות השמים גו' יחתו"¹⁰⁵, משא"כ יהודי — חוקי הטבע אינם נוגעים לו כלל, כי אפילו בענינים טבעיים פועל הוא באופן ד"מאמין בחי העולמים"¹⁰⁶ (כמו שנתבאר בהתוועדויות שלפנ"ד¹⁰⁷).

אמנם, אין הכוונה שכיון שאין לו שייכות לתהלוכות העולם וחוקי הטבע, יהי' מופשט מהעולם ויעלה ל"רקיע השביעי"... — לא זו היא הכוונה; הכוונה היא להיות בתוך העולם, אפילו במקום שבבחינת "מצרים", ובה בשעה להיות "מצויינים שם" — לא להתעסק עם אף אחד, ולא להתחשב בשום ענין, אלא להיות מקושרים אך ורק עם הקב"ה בעצמו, ע"י תורתו ומצוותיו.

אמנם, היצה"ר בא וטוען — ממה נפשך: הרי אתה נשמה בגוף, נמצא בתוך העולם, ועומד בקשר עם אנשים שונים שיש להם שייכות לתהלוכות העולם, ועליך להצליח לפעול אצלם, וא"כ, כיון שהנך "על הארץ", מה לך ולתורה שהיא "מן השמים"?!

על כך עונים לו: כבר הי' מתן-תורה — "וירד הוי' על הר סיני" — שהקב"ה ירד כאן למטה, בעולם הזה הגשמי והחומרי, ולכן, בכחו להיות בתוך העולם, בכל הענינים הגשמיים, ובה בשעה — להיות מקושר עם אלקות ("בכל דרכיך דעהו"), כיון שאלקות ניתנה כאן למטה! וזהו תוכן ההוראה ד"ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו":

(106) תוד"ה אמונת — שבת לא, א (מירושלמי).

(107) שיחת פורים ס"ח (לעיל ע' 171). שיחת ש"פ מצורע סי"ב (לעיל ע' 238). וש"נ.

(103) תהלים קמז, יט.

(104) שם, כ.

(105) ירמ' יו"ד, ב. וראה שבת קנו, א.

וש"נ.

הכתוב מלמדנו, שהסדר ד"אותנו הוציא משם", הדרך לצאת מ"מצרים", מצרים וגבולים, הוא — שצריכים להכנס "אל הארץ", לתוך העולם והענינים הארציים שבו, ובה בשעה — להיות "מצויינים שם", שלא להתחשב עם העולם, אלא לעשות את העולם עצמו כלי לאלקות (שזהו ענינה של ארץ ישראל, כנ"ל סכ"ב).

כד. וזוהי הוראה לכל יחיד, לכל קבוצה, וגם לקבוצה גדולה: בשעה שנמצאים במיצר, וחפצים להיפטר ממנו — הרי הדרך לזה אינה ע"י חיפוש אחרי תהלוכות הטבע והנהגת אומות העולם, לומר "נהי' כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן"¹⁰⁸, "ככל הגוים בית יהודה"¹⁰⁹; לא זוהי הדרך לצאת ממצרים.

אלא אדרבה — להיות "מצויינים שם", לדעת שבנ"י הם שונים משאר אומות העולם, ובנוגע לעניני הטבע — "יחתו הגוים מהמה", אבל ישראל — עליהם ללמוד תורה ולקיים מצוות, שע"ז מקושרים הם עם הקב"ה. וכל זה — גם בהיותם "בארץ", בתכלית התוקף של שבועה שלמעלה מטעם ודעת (כנ"ל סכ"ב).

כה. ואז — "לשנה הבאה בירושלים":

הפירוש ד"לשנה הבאה" הוא — ע"ד פירוש הרמב"ם בענין "עולם הבא", ש"הרי הוא מצוי ועומד" (כנ"ל סי"ז), וכן הוא בהענינים ד"לשנה הבאה", שכל הענינים כבר עומדים ומוכנים, אלא שצריך להמשיכם למטה כך שהכל יוכלו לראותם.

וזוהו גם "לשנה הבאה בירושלים" — "בירושלים" ברוחניות, שלימות היראה¹¹⁰, ובמילא גם בירושלים בגשמיות, למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן, במהרה בימינו.

(110) ראה לקו"ת ראה כט, ד. דרושי ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.

(108) יחזקאל כ, לב.
(109) שם כה, ח.